

บทที่ 3

กรรมในปรัชญาพุทธ

ความนำ

ปรัชญาพุทธเป็นปรัชญาที่เน้นเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์เชิงพฤติกรรมเป็นหลัก ภาษาได้เงื่อนไขและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เราอาจเรียกสภาวะแห่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้ว่ากฎแห่งธรรมชาติ ซึ่งครอบคลุมชีวิตมนุษย์ สัตว์ และอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน สรรพสิ่งทั้งปวงรวมทั้งมนุษย์ ย่อมตกอยู่ใต้เงื่อนไขกฎธรรมชาตินี้เช่นเดียวกันหมด พระพุทธศาสนาเรียกสภาวะดังกล่าวนี้ว่า นิยาม (Order)¹ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่า นิยามคือ กำหนดอันแน่นอน ทานองหรือแนวทางที่แน่นอนหรือความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอน พระพุทธศาสนาได้แบ่งนิยาม (Order) ดังกล่าวไว้ 5 ประการด้วยกันดังนี้

1. อุกุณิยาม (Cosmic order) : กฎธรรมชาติเกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ เนื่องจากอุณหภูมิตั้งแต่หลัก เช่น ลมฟ้าอากาศ ฤดูกาล ฝนตก พายุร้อน ซึ่งมีความผันแปรที่เนื่องด้วยอุณหภูมิตั้งแต่

2. พินิยาม (Physical order) : กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพันธกรรมของสิ่งต่าง ๆ เช่นพืชชนิดใดก็ให้ผลชนิดนั้น

¹อ่านเพิ่มเติม T.W. Rhys Davids, Pali English Dictionary,

3. จิตคณิยาม (Psychical order) : กฎธรรมชาติเกี่ยวกับสภาวะของจิต เช่น เมื่อมีอารมณ์ (สิ่งเร้า) ชนิกโคกระทบประสาท จะมีการรับรู้เกิดขึ้นในสิ่งนั้นโดยเฉพาะ

4. กรรมนิยาม (Causational order) : กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ เนื่องด้วยการกระทำและผลของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสัตว์โลก เช่น หากกรรมดี มีผลดี หากกรรมชั่ว มีผลชั่ว เป็นต้น

5. ธรรมนิยาม (Natural order) : กฎแห่งธรรมชาติที่เป็นความจริงกับทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น การปรากฏ ตั้งอยู่ และสลายไปของสิ่งทั้งปวง รวมทั้งมนุษย์ด้วย¹

นิยามทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวข้างต้น กรรมนิยามเป็นกฎสำคัญที่สุดเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยตรง มนุษย์เป็นผู้เสกสรรปรุงแต่งกรรม และกรรมก็เป็นเครื่องปรุงแต่งวิถีชีวิต รวมทั้งโชคชะตาของมนุษย์อีกด้วย มนุษย์เกิดจากธรรมชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็มีวิสัยพิเศษส่วนหนึ่งที่เป็นของตนเอง กล่าวคือกฎแห่งกรรมได้สร้างสังคมมนุษย์ให้ต่างออกจากสัตว์และธรรมชาติอื่น ๆ "เจตน์เจานงของมนุษย์" เป็นสาระสำคัญของกฎแห่งกรรมที่ทำให้มนุษย์ปรุงแต่งบังคับควบคุมชีวิต สังคม และโลกภายนอกทั้งหมด มนุษย์เป็นผู้กำหนดการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ ปรุงแต่งตัวของตนเอง ปรุงแต่งบุคคลิกภาพ วิถีชีวิต ชะตากรรมของตนเอง คัมภีร์ขุททกนิกายยืนยันให้เรารับว่าโลกย่อมเป็นไปเพราะกรรม หมู่สัตว์ย่อมเป็นไปเพราะกรรม

สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน¹ แต่ละคนเป็นไปตามกรรมของตน แต่ละคนมีพฤติกรรมและเจตน์จำนง เป็นของตนเอง ดังนั้นสิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมและเจตน์จำนงทั้งหมดจึง เป็นของ เขาเองอีก เช่นกัน

กฎแห่งกรรมในปรัชญาพุทธ เป็นกฎธรรมชาติ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่สามารถอธิบายกระบวนการกระทำ และการให้ผลของการกระทำ ภายใต้กฎแห่งเหตุและผล (Law of causation) ซึ่งพระพุทธศาสนา เรียกว่า "ปัจจุสมุพบาท" "ปัจจัยการ" หรือ "อิทัปปัจจยตา" นั่นเอง คัมภีร์ขุททกนิกายกล่าวไว้อย่างชัดเจนดังนี้

"เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ"²

ข้อความทั้งหมดนี้เป็นการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะเหตุ และสภาวะผล ซึ่งเป็นสภาวะสากลของสิ่งทั้งหมด และแปรสภาพมาเป็นสิ่งที่เราเรียกกันว่ากฎแห่งกรรม หรือกรรมนิยามในปรัชญาพุทธสำหรับการอธิบายชีวิตมนุษย์โดยตรงนั่นเอง

ความหมายของกรรม

คำว่า "กรรม" มาจากคำสันสกฤตว่า "กฤ" (KRI)³ มีความหมายเช่นเดียวกับคำบาลีว่า "กัมมะ" คำว่า "กัมมะ" มาจาก กร ธาตุ และรัมมะ ปัจจัย (กร + รัมมะ) มีรูปสมบูรณ์ว่า "กัมมะ" หรือ "กรรม"

¹ขุททกนิกาย 25/382/409

²ขุททกนิกาย 25/40/63-64

³Swami Vivekananda, Karma-Yoga, P.2

คำทั้งสองนี้มีความหมายเหมือนกันทั้งโดยอรรถและพยัญชนะ เราอาจกล่าวถึงความหมายทั่วไปของคำว่า "กรรม" โดยสรุปได้ดังนี้

1. ศาสตราจารย์ T.W. Rhys Davids แปลคำว่ากัมมะเป็นคำอังกฤษว่า Action, Deed, Doing¹ ทั้งหมดมีลักษณะเป็นความหมายทั่วไป
2. "กรรม" อาจจะหมายถึง "การทำงาน" (Working) ในแง่นี้ กรรมก็มีความหมายเป็นงาน อาชีพ หรือ "การกิจ" กรรมในลักษณะเช่นนี้อยู่ในความหมายของแรงงานทั่วไป
3. "กรรม" อาจจะหมายถึง "กิจของส่วนรวมทั่วไป" เช่น "บวรณากรรม" (การทาบวรณา) "อุโบสถกรรม" (การสวดปาติโมกข์) กริณกรรม (การรับกริณ) เป็นต้น กรรมในลักษณะเช่นนี้ ก็มีความหมายเป็นพิธีกรรม
4. "กรรม" อาจจะหมายถึง "การกระทำ" การกระทำที่เป็นความดี (กุศลกรรม) การกระทำที่เป็นความชั่ว (อกุศลกรรม) และความไม่คิดไม่ชั่ว (อัพภาค) ก็มีความหมายเป็นลักษณะของกรรม
5. "กรรม" อาจจะหมายถึง "การกระทำที่ประพฤติกผ่านกาย วาจา และใจ" การกระทำที่ผ่านกายเรียกว่า กายกรรม (พฤติกรรมทางกาย) การกระทำที่ผ่านทางวาจาเรียกว่า วาจากรรม (พฤติกรรมทางวาจา) และการกระทำที่ผ่านทางใจเรียกว่า มโนกรรม (พฤติกรรมทางจิต) ซึ่งกรรมตามความหมายในข้อนี้จะเป็น "กรรม" ที่เราจะกล่าวถึงในโอกาสต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้

---

¹T.W. Rhys Davids, Pali English Dictionary, P. 196

ความหมายโดยเนื้อหา

"กรรม" อาจถูกแปลว่า action work deed ฯลฯ เป็นต้น
 แต่ก็เป็นการให้ความหมายเชิงพหุชนะโดยตรง ซึ่งหมายถึงการทางานโดย
 ประกิตหรือพฤติกรรมที่เป็นเพียงกิริยาอาการมากกว่าที่เป็นสภาวะในความหมาย
 ของ "กรรม" (Karma) ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ซึ่งในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย
 กล่าวไว้อย่างชัดเจนดังนี้

เจตนาหัง ภิกขเว กัมมัง วทามิ¹

ความหมาย ภิกษุทั้งหลายเราตถาคตกล่าวยืนยันว่าเจตนาเป็นกรรมโดยตรง
 โดยเนื้อหาแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า ข้อความนี้มีความหมาย 2
 ประการคือ

เจตนาเป็นสาเหตุแห่งกรรม และเจตนามีค่าเท่ากับกรรมโดยตรง
 อย่างใดก็ตาม คำว่า "กรรม" ในที่นี้ก็ยังมีความหมายอยู่อีก 2

ประการ ได้แก่

กรรมคือการทางานหรือพฤติกรรมทั่วไป และกรรมคือสภาวะที่
 เรียกว่า "กรรมและวิบาก" (กรรมและผลแห่งกรรม) อีกด้วย

ในคัมภีร์ว่าเสฏฐสูตรนั้น เราจะพบว่าพระพุทธเจ้าตรัสถึงอาชีพ
 ค่าง ๖ ของคนในยุคนั้น โดยใช้คำว่า "กรรม" เป็นหลัก กล่าวคือ

1. โครักขกรรม หมายถึง อาชีพชาวนา
2. พานิชกรรม " อาชีพค้าขาย
3. จจรกรรม " อาชีพหลักทรัพย์

4. ศิลปกรรม หมายถึง อาชีพศิลปิน¹

นอกจากนี้ เราจะพบว่าพระสูตรพูดถึงอาชีพอื่น ๆ หลายอย่าง ได้แก่ อาชีพทหาร อาชีพพลเรือน เป็นต้น จุดประสงค์ในการแสดงพระสูตรนี้น่าจะอยู่ที่ต้องการให้เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นตัวแทนสิ่งที่จะติดตามมาในอนาคต พระสูตรกล่าวไว้ชัดเจนว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้นแต่ละเป็นตัวแทนอนาคต ผลอยู่ในการกระทำนั้นเอง

ความหมายของกรรมดังกล่าวมีลักษณะ เป็นความหมายโรยพัญชนะ หรือความหมายตามตัวหนังสือมากกว่าอย่างอื่น ซึ่งไม่อยู่ในความหมายที่เรา กำลังศึกษาอยู่ในขณะนี้ ในการศึกษาต่อไปนี้จะยึดเอาความหมายของ กรรม หมายถึง "สภาวะแห่งกรรมและวิบาก โรยมีสาเหตุมาจากเจตนา" เป็นหลัก ดังที่กล่าวไว้ในธรรมบทว่า

"มะริน ปุพพังคะมา ธัมมา มะริน เสฏฐา มะริน มะยา
มะนะสา เจ ปะหุญญะเน ภาสะติ วา กะโรติ วา
คะโร นัง ทกขะ มันเวติ จักกัง วะ ะหะโรติ ปะกัง"²

ความหมาย พฤติกรรมทั้งหลายทั้งปวงของคนเรา เกิดขึ้นจากจิต (เจตนา)

เป็นหลัก หากจิตเป็นอกุศลแล้ว ไม่ว่าจะพูดหรือทำอะไรก็ตาม ก็จะมีผลรับ เป็นความทุกข์ตามมาตลอดเวลา เช่นเดียวกับล้อเกวียนหมุนไปตามรอยเท้า อยู่นั่นเอง

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกรรม และเราน่าจะกล่าวถึง ได้แก่คำว่า "วิบาก" และคำว่า "เจตนา"

"วิบาก" หมายถึงผลแห่งกรรมที่กรรมชั่วอันหาไว้แต่ปางก่อน¹ เราอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมนี้มีผลกระทบต่อไปในอนาคตก็ได้ ศาสตราจารย์ T.W. Rhys Davids ได้ให้ความหมายคำว่าวิบากเป็นภาษาอังกฤษดังนี้ Fruition, Product, Result, Effect, Consequence, Retribution² ซึ่งทั้งหมดเป็นความหมายที่ภาษาอังกฤษใช้ตรงกับคำว่า "วิบาก" โดยทั่วไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วิบากก็คือผลที่เกิดจากพฤติกรรมต่าง ๆ ในอดีตนั่นเอง

"เจตนา" คำว่าเจตนาในพจนานุกรม บอกให้เราทราบว่า เจตนาหมายถึงความตั้งใจ ความจงใจ และ/หรือความมุ่งหมาย³ ขณะเดียวกันก็จะพบว่า ศาสตราจารย์ T.W. Rhys Davids ได้ให้ความหมายของคำว่าเจตนาเป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้ Active Thought, Intention Purpose และ Will⁴ ความหมายของคำดังกล่าวนี้ กล่าวโดยสรุปหมายถึงความจงใจที่จะทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งของคนเรานั้นเอง

จากความหมายของคำว่า "วิบาก" และคำว่า "เจตนา" ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้เห็นว่า "กรรม" ที่เราพูดถึงอยู่นี้ หมายถึง "กรรม" หรือการกระทำที่อยู่ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. สภาวะแห่งพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มีเจตนาเป็นสา

เหตุ และมีผลติดตามมาในอนาคต

¹พจนานุกรม, หน้า 495

²T.W.Rhys Davids, Pali English Dictionary, P.627

³พจนานุกรม, หน้า 149

⁴T.W.Rhys Davids, Pali English Dictionary, P.271

2. การกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่มีเจตนาเป็นสาเหตุ และมีผลปรากฏในอนาคต

3. ปรากฏการณ์แห่งชีวิตในลักษณะของการกระทำ และมีผลตามภาษาตักกแห่งปัจจุสมุปบาท

เราอาจกล่าวได้ว่า กรรมในลักษณะดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต ภาษาตักกแห่งเหตุและผล หรือกฎแห่งปัจจุสมุปบาท ในคำสอนของปรัชญาพุทธดังกล่าวแล้วข้างต้น ในที่นี้เราจะใช้คำว่ากฎแห่งกรรม (Law of Karma) แทนความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปรัชญาทั่วไป

จากกฎแห่งกรรมดังกล่าว เราจึงกล่าวได้ว่า เจตนาเป็นสาเหตุแห่งกรรม และกรรมก็เป็นสาเหตุแห่งวิบากต่อไปไม่รู้จักสิ้นสุด สิ่งที่เราสั่งสมไว้แล้ว (กรรม) ย่อมมีผลตามมาเสมอไป คัมภีร์ชุตทกนิกายได้ยืนยันว่า "กรรมทุกอย่างที่นรชนสั่งสมไว้แล้ว ย่อมมีผลเสมอไป"² คัมภีร์มัชฌิมนิกายได้ยืนยันไว้อย่างชัดเจนดังนี้

"สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์

¹อ่านเพิ่มเติม S.Radhakrishnan, Indian Philosophy, Vol.I, P. 457-461. S.Chatterjee & D.M. Datta, An Introduction to Indian Philosophy, P.135, S.Dasgupta, A History of Indian Philosophy, Vol.I, P.P.106-109.

²ชุตทกนิกาย 27/2054/387

ให้แล้ว และประณีตได้¹

คัมภีร์อุททกนิกายก็ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า

"บุรุษทำกรรมเหล่านี้ไว้ เขาย่อมเห็นกรรมเหล่านั้นในคน ผู้กระทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น"²

จากข้อความเหล่านี้ทำให้เห็นว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงกับกรรมของเขานั้น เป็นสภาวะที่แยกจากกันมิได้ เช่นเดียวกับเงาที่ไม่สามารถแยกจากคนได้นั่นเอง บรรดาพุทธเจ้าได้พูดถึงความหมายของกรรมในลักษณะที่เป็นสิ่งที่เกิดจากเจตนา และมีวิบากเป็นผลปรากฏขึ้น เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ตามกฎแห่งเหตุและผล ซึ่งเรียกย่อ ๆ ว่า "กฎแห่งกรรม" นั่นเอง บางครั้งก็เรียกว่า "กรรม" หรือ "พฤติกกรรม" ในความหมายเดียวกันก็ได้

ประเภทแห่งกรรม

คัมภีร์อังคตคณิกาย ได้จำแนกกรรมตามสภาพที่สัมพันธ์กับวิบาก หรือการให้ผลไว้ 4 ประการดังนี้

1. กรรมดำมีวิบากดำ
2. กรรมขาวมีวิบากขาว
3. กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว

-----
¹มัชฌิมนิกาย 14/581/323

²อุททกนิกาย 27/294/80

4. กรรมไม่คำไม่ขาว มีวิบากไม่คำไม่ขาว ย่อมเป็นไปเพื่อ
ความสิ้นกรรม¹

คัมภีร์อังคุตตรนิกาย ได้อธิบายความหมายกรรมทั้ง 4 ประเภท
ในรายละเอียดอย่างชัดเจนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. กรรมดำ มีวิบากดำ : พฤติกรรมทางกาย วาจา จิต มี
ลักษณะเป็นการ เบียดเบียน ย่อมมีผลกระทบในลักษณะเดียวกัน หรือมีค่าเป็น
ทุกข์

2. กรรมขาว มีวิบากขาว : พฤติกรรมทางกาย วาจา จิต ที่
มีลักษณะไม่เป็นการ เบียดเบียน หรือไม่เป็นเครื่องมือเพื่อการเบียดเบียน
ย่อมมีผลกระทบตามมา ในลักษณะเดียวกันทั้งในระยะใกล้และไกลหรือ มีค่า
เป็นความสุข

3. กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำและทั้งขาว : พฤติกรรม
ทางกาย วาจา จิต ในลักษณะทั้ง 2 อย่าง และมีผลกระทบทั้ง 2 อย่าง
ทั้งในระยะใกล้และไกล ชีวิตของเราจะมีทั้งทุกข์และสุขทั้ง 2 อย่างเช่นกัน

4. กรรมไม่ดำไม่ขาว และมีวิบากไม่ดำไม่ขาว : พฤติกรรม
ของผู้เป็นอรหันต์แล้ว จึง เป็นภิกษุที่ไม่มีผลกระทบอะไรตามมาอีกต่อไป
เพราะไม่มีเวร หรือวิบากกรรมเกิดขึ้นจากภิกษุดังกล่าว²

เราอาจเขียนตารางอธิบายข้อความข้างบนให้ชัดเจนได้ดังนี้

¹อังคุตตรนิกาย 21/233/265

²อังคุตตรนิกาย 21/233-241/265-272

ประเภท	ลักษณะ	ผลกระทบ
(1) กรรมค่า	พฤติกรรมทางกาย วาจา จิต ที่เป็น การเบียดเบียนผู้อื่น หรือเป็นเครื่องมือ ในลักษณะดังกล่าวโดยตรง	ความทุกข์ ความเจ็บปวด และอื่น ๆ
(2) กรรมขาว	พฤติกรรมทางกาย วาจา จิต ที่ไม่เป็น การเบียดเบียนผู้อื่น หรือไม่เป็นเครื่อง มือในลักษณะดังกล่าวโดยตรง	ความสุข ความสบาย และอื่น ๆ
(3) กรรมทั้งค่า ทั้งขาว	พฤติกรรมทางกาย วาจา จิต ที่มีทั้ง การเบียดเบียนและไม่เบียดเบียน หรือ เป็นเครื่องมือในลักษณะดังกล่าวโดย ตรง	ความทุกข์ ความสุข ทั้ง 2 อย่าง ไปพร้อม ๆ กัน
(4) กรรมไม่ค่า ไม่ขาว	พฤติกรรมของอริยชน ระดับอรหัตต์	ไม่มีผลกระทบ อะไรตามมาอีก ต่อไป

เราอาจกล่าวได้ว่า การแบ่งกรรม 4 ประเภท ในลักษณะเช่นนี้ เป็นการแบ่งโดยใช้สภาวะแห่งความผิด ความถูกหรือดี ชั่ว และสภาวะเหนือความดี ความชั่วเป็นเกณฑ์ จึงทำให้เราเห็นประเภทของกรรมปรากฏออกมาในลักษณะเช่นนี้ คัมภีร์อังคุตตรนิกายได้ให้ค่าความถูก หรือกรรมดีเท่ากับกรรมขาว และให้ค่าความผิดหรือกรรมชั่วเท่ากับกรรมดำ ความหมายที่เหลือก็อยู่ในท่านองนี้เช่นกัน

ลักษณะแห่งกรรม

คัมภีร์มัชฌิมนิกาย ได้กล่าวถึง ประเภทของกรรมจำแนกตาม ทวารคือทางที่ทำการ หรือทางแสดงออกของกรรมไว้ 3 อย่างดังนี้

1. กายกรรม (Bodily Acts) หมายถึงพฤติกรรมทางกาย หรือการใช้ร่างกายเป็นสื่อ
2. วาจากรรม (Verbal Acts) หมายถึงพฤติกรรมทางวาจา หรือการใช้คำพูดเป็นสื่อ

3. มโนกรรม (Mental Acts) หมายถึงพฤติกรรมทางจิตหรือ การใช้เจตนาเป็นสื่อ¹

การแยกประเภทของกรรมในลักษณะนี้ น่าจะเป็นการแยกโดยใช้ พฤติกรรมของคนเราเป็นเกณฑ์ และก็เป็นที่ยอมรับแก่ทุกคนอยู่แล้ว พฤติกรรมดังกล่าวยังไม่สามารถบอกได้ว่าดีหรือชั่วโดยชัดเจน เพราะว่าเกณฑ์ ยืนยันเช่นนี้ ต้องยืนยันอยู่ในเจตนาของแต่ละคนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เรา สามารถจำแนกประเภทของกรรมตามธรรมชาติที่เป็นมูลเหตุออกได้เป็น 2 อย่างคือ

1. กุศลกรรม (Wholesome Acts)

2. อกุศลกรรม (Unwholesome Acts)

"กุศล" หมายถึงสภาวะที่ทำให้จิตเข้มแข็ง (อารักขะ) จิตผ่องแผ้ว (อนวัชชะ) จิตรู้ทันเหตุการณ์ (โภจสสัมภูต) และจิตเป็นสุข (สุขวิบาก)

"อกุศล" หมายถึงลักษณะของจิตที่มีสภาวะตรงข้ามกับจิตที่เป็นกุศลโดยตรง

ปรัชญาพุทธได้นำเอากรรมทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าวแล้ว มารวมกับกรรมทั้ง 2 ประเภท โดยแยกอธิบายในรูปของตารางดังนี้

	อกุศลกรรม	กุศลกรรม
1	กายกรรม	กายกรรม
1.1	การทำลายชีวิตร่างกายผู้อื่น	เคารพต่อชีวิตร่างกายผู้อื่น
1.2	ขโมยทรัพย์สิน	เคารพต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น
1.3	ประพฤติดังประเวณี	เคารพต่อของรักของผู้อื่น

	อกุศลกรรม	กุศลกรรม
2	วจีกรรม	วจีกรรม
2.1	พูดเท็จ	พูดความจริง
2.2	พูดส่อเสียด	พูดให้กำลังใจ
2.3	พูดคำหยาบ	พูดคำสุภาพ
2.4	พูดเพ้อเจ้อ	พูดพอสมควร ตรงประเด็น
3	มริณกรรม	มริณกรรม
3.1	ความโลภอยากได้ของเขา	ความไม่โลภอยากได้ของเขา
3.2	คิดร้ายต่อผู้อื่น	ไม่บอกร้ายต่อผู้อื่น
3.3	ความเห็นผิด	ความเห็นชอบ

ในบางครั้ง เราเรียกกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ว่า อกุศลกรรมบถ และกุศลกรรมบถ ตามลำดับ คำว่าอกุศลกรรมบถ มาจาก อกุศล + กรรม + บถ รวมกันเป็นอกุศลกรรมบถ หมายถึงพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นความชั่ว สำหรับคำว่า "กุศลกรรมบถ" ก็มีลักษณะเป็นความดีหรือสิ่งที่ดีนั่นเอง หากจะเปรียบกับสภาวะทางธรรมชาติเราอาจกล่าวได้ว่า กุศลกรรมเปรียบเสมือนพลังบวก และอกุศลกรรมเปรียบเสมือนพลังลบ โปรคคุดารางประกอบ ดังนี้

กรรม	ธรรมชาติ
กุศลกรรม	สภาวะบวก (+) และสร้างสรรค์
อกุศลกรรม	สภาวะลบ (-) และทำลาย
กุศล และอกุศลกรรม	สภาวะทั้งบวก (+) และลบ (-) หรือทั้งสร้างสรรค์และทำลาย

หากเราขอรับข้อเท็จจริงจากการเปรียบเทียบดังกล่าวก็จะเห็นว่า "กฎแห่งกรรมและวิบาก" นี้เป็นสภาวะธรรมชาติโดยตรงในตัวของมันนั่นเอง ผู้ใดจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ก็ไม่มีผลกับความจริงที่ปรากฏอยู่ในตัวของมันเองในธรรมชาติอยู่แล้ว

องค์ประกอบทำให้เกิดกรรม

เราได้กล่าวแล้วว่า ปรัชญาพุทธแบ่งกรรมออกเป็น 4 อย่าง ตามสภาวะแห่งธรรมชาติ และผลที่ปรากฏตามมา ขณะเดียวกันปรัชญาพุทธก็ได้แบ่งกรรมออกเป็น 3 อย่าง ตามทวารที่แสดงทางพฤติกรรมของบุคคลอีกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดสภาวะที่เรียกว่า "กรรม" ตามความหมายนี้มี 3 ประการคือ

1. ผู้กระทำ (Doer)
2. เจตนา (Volition)
3. การกระทำ (Action)

เราอาจจะกล่าวได้ว่า บุคคลทั่วไปมีพฤติกรรมผ่านทางกาย, วาจา, จิต ทางใดทางหนึ่ง พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นจากโลภะ (Greed) โทสะ (Hatred) หรือโมหะ (Delusion) อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นสาเหตุ ในบางครั้งก็เรียกสภาวะเช่นนี้ว่า อกุศลจิต หรืออกุศลมูล (Roots of Unwholesome) ซึ่งมีอยู่ในการกระทำนั้นเอง คัมภีร์อังคตคฺคณิกาย ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า กิเลสเป็นสาเหตุให้เกิดกรรม มี 3 ประการคือ โลภะ โทสะ โมหะ กรรมใดที่บุคคลทำด้วยความโลภ เกิดแต่ความโลภ มีความโลภเป็นเหตุ มีความโลภเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นอกุศลกรรม มีโทษเป็นความทุกข์ เป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป ไม่เป็นไปเพื่อความดับกรรม ในทานองเดียวกัน กรรมที่บุคคลทำด้วยความโกรธ (โทสะ) หรือความหลง (โมหะ) เป็นอกุศลกรรม มีโทษเป็นความทุกข์ และเป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป เช่นเดียวกัน

ตรงกันข้ามกับสภาวะ 3 อย่างคือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ มีไปเหตุให้เกิดกรรม หากบุคคลทำสิ่งใดปราศจากโลภะ ไม่มีโลภะเป็นเหตุ ไม่มีโลภะเป็นแดนเกิด ย่อมเป็นกุศลกรรม ไม่มีโทษ มีแต่สุขเป็นผล นำไปสู่การดับกรรมโดยสิ้นเชิง ในทานองเดียวกัน หากบุคคลทำกรรมที่ปราศจากโทสะ หรือโมหะ ย่อมมีผลปรากฏความมาในลักษณะเดียวกัน¹

จากข้อความดังกล่าวเราจะเห็นว่า การเกิดขึ้นแห่งกรรม หรือการปรากฏแห่งกรรมนั้น มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ผู้กระทำ (คน) เจตนา (กิเลส) และการกระทำ (พฤติกรรม) หากองค์ประกอบทั้ง 3 ปรากฏพร้อมกันเมื่อไหร่ สภาวะที่เรียกว่า "กรรม" จะเกิดขึ้นตามมาทันที

องค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้มีลักษณะเป็นสาเหตุ หรือมูลเหตุโดยตรงแห่งการมีอยู่ของ "กรรม" ในที่นี้เราจะเห็นว่า "กรรม" เป็นเพียงผลที่เกิดจากการรวมตัวของ คน กิเลส และพฤติกรรมเท่านั้น

ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่า คน + กิเลส + พฤติกรรม เป็นสาเหตุ ก่อให้เกิดกรรมตามมา หากเราให้คนมีค่าเท่ากับ A กิเลสเท่ากับ B พฤติกรรมเท่ากับ C และกรรมเท่ากับ D แล้ว เราจะได้คำอธิบายเชิงสมการแบบง่าย ๆ ดังนี้

$$A + B + C \Longrightarrow D$$

สมการนี้บอกให้เราทราบว่า A, B, C มีค่าเท่ากับเหตุ และ D เท่ากับผล ดังนั้น A, B, C จึงเป็นเหตุของ D ซึ่งเป็นผลโดยตรง เราจึงกล่าวได้ว่าความมีอยู่ของกรรม มีสาเหตุมาจากผู้กระทำ เจตนา และพฤติกรรม โดยตรงดังกล่าวแล้ว

สาเหตุแห่งกรรม

จากการที่เราได้กล่าวมาแต่แรกแล้วว่า กรรมนี้แยกตามสภาวะ มี 2 ประการ ได้แก่กุศลกรรม (Wholesome Acts) และอกุศลกรรม (Unwholesome Acts) หากเรามองไปถึงเบื้องหลังของสภาวะธรรม (กรรม) เหล่านี้แล้ว เราจะพบว่ามันเป็นสภาวะหนึ่งที่มีสาเหตุรวบยอดของมันเช่นเดียวกับวัฏจักรของสิ่งต่าง ๆ ในเอกภพ หากจะถามว่าอะไรคือสาเหตุดังกล่าว เราก็จะพบว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงสาเหตุแห่ง กรรมทั้ง 2 ในลักษณะที่แตกต่างกัน คัมภีร์อังคุตตรนิกายบอกให้เราทราบดังนี้

"เรา (พระพุทธเจ้า) ไม่เห็นธรรมอย่างอื่น แม้สักข้อหนึ่ง ซึ่งจะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลาย

ที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญใหญ่ยิ่งขึ้น เหมือนอย่างมิจฉาทิฎฐินี้
เลข

เรา (พระพุทธเจ้า) ไม่เล็งเห็นธรรมอย่างอื่นแม้สักข้อหนึ่ง
ซึ่งจะเป็นเหตุให้กุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น กุศลธรรมทั้งหลายที่
เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญใหญ่ยิ่งขึ้น เหมือนกับสัมมาทิฎฐินี้ เลข" 1

ข้อความข้างต้นบอกให้เราทราบอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมทาง
กาย วาจา จิต รวมทั้งเจตนา ความปรารถนา ปฏิธาน ความศรัทธาของ
ผู้มีมิจฉาทิฎฐิย์คัมภีร์ และคำเนนการอยู่ นั้น ย่อมมีผลความมาที่ความทุกข์ไร้
ประโยชน์ หากคุณค่าต่อชีวิตมิได้ เพราะมิจฉาทิฎฐิย์ของเราเอง เป็นต้นเหตุ
เช่นเดียวกับเมล็ดพืชชนิดผสม บุคคลหมกไว้ในดินที่ชุ่มชื้น รสดิน รสน้ำ ที่มันถือ
เอาทั้งหมด ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นของผสม เพื่อความทุกข์ ตรงกันข้าม
พฤติกรรมของผู้มีสัมมาทิฎฐิย์ ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตาม ย่อมมีค่าเป็นความดีงาม
มีประโยชน์และให้ความสุข แก่ชีวิตตลอดไป เช่นเดียวกันเมล็ดพืชชนิดหวาน
บุคลหมกไว้ในดินที่ชุ่มชื้น รสดิน รสน้ำที่มันถือเอาทั้งหมด ย่อมเป็นไปเพื่อ
ความเป็นของหวาน เพื่อความสุข เช่นเดียวกัน 2

คัมภีร์อังคุตตรนิกายให้ค่าของมิจฉาทิฎฐิย์เท่ากับความสุข และเป็น
สาเหตุแห่งอกุศลกรรม พร้อมกับให้ค่าของสัมมาทิฎฐิย์เท่ากับความสุข

และเป็นสาเหตุแห่งกุศลกรรมอีกเช่นกัน ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่า

1. มิจฉาทิฎฐิย์เป็นสาเหตุแห่งอกุศลกรรม
2. สัมมาทิฎฐิย์เป็นสาเหตุแห่งกุศลกรรม

1 อังคุตตรนิกาย 20/181-182/39-40

2 อังคุตตรนิกาย 20/189-190/41-42

ทั้งหมดนี้เป็นการอธิบายให้เห็นว่า ปรัชญาพุทธได้กล่าวถึง "กรรม" และ "สาเหตุ" การเกิดแห่งกรรมในลักษณะอย่างใดดังกล่าวกว่าข้างต้น

หน้าที่หลักของกรรม

ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า

"บุคคลหว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น คนหว่านพืชย่อมได้พืช หว่านพืชก็ ย่อมได้พืช หว่านพืชลงไปแล้ว หว่านจักต้องเสวยผลของมัน"¹

คัมภีร์ได้เปรียบเทียบเชิงรูปธรรมว่า เมื่อปลูกต้นไม้ชนิดใด ก็ได้ ผลชนิดนั้นอย่างแน่นอน ข้อความนี้บอกให้ทราบว่า กรรมมีหน้าที่หลักในการ กำหนดวิถีชีวิตของผู้กระทำโดยตรง การให้ผลของกรรมตามหน้าที่ของมันนี้เอง เป็นการกำหนดวิถีชีวิตของคนเราโดยตรง นั่นคือขบวนการยុติธรรมที่อยู่เบื้องหลังชีวิต ความกฎแห่งเหตุและผล (Law of causation) โภคมี เจตนาเป็นแกนนำ เจตนาจะกระทำกรรมเช่นไร ก็ย่อมได้รับผลเช่นนั้น บุคคลผู้มีเจตนาประกอบกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว บุคคลมีเจตนาประกอบ กรรมดี ย่อมได้รับผลดี บุคคลที่เจตนาจะละทิ้งการประกอบกรรมชั่ว หรือการประกอบกรรมดี ย่อมไม่ได้รับผลกรรม แม้ว่าบุคคลผู้ประกอบกรรม จะทำความดีมากเพียงไร ถ้ากระทำกรรมชั่ว ก็ย่อมได้รับผลชั่วตามควรแก่ ความหนัก เบาแห่งการกระทำกรรมชั่วนั้น วิถีชีวิตหรือความเป็นไปแห่งชีวิต ความหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเช่นนี้จึง เป็นเหตุและผลในตัวเอง และอยู่เหนือสิ่งที่เรียกกันว่าชาติ ชั้น วรรณะ หรืออื่น ๆ อีกด้วย

ปรัชญาพุทธมิได้ยอมรับศักดิ์ศรีของคน เพราะเหตุที่เกิดในตระกูลสูง ในวรรณะสูง หรือในตระกูลเศรษฐี ขณะเดียวกันก็มีให้เห็นความต่ำต้อยของคน เพราะเกิดในตระกูลต่ำหรือยากจน ความเป็นคนดีของคนจะมีได้ก็ต่อเมื่อเขาให้ความเคารพต่อชีวิต ทรัพย์สิน ความรัก และศักดิ์ศรีของคนอื่น รวมทั้ง การไม่ตกเป็นทาสของสิ่งมีนเมาเท่านั้น¹

หน้าที่ของกรรมโดยตรง ได้แก่การแยกคนดีและคนเลวให้มีสภาพแตกต่างกันตามสาเหตุ (กรรม) ที่แต่ละคนได้กระทำไว้ในอดีต² ชีวิตมนุษย์ในโลกนี้ ย่อมตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งกรรมของตนเอง³ พฤติกรรมที่ดีให้ผลเป็นความดี หรือสิ่งสร้างสรรค์ในชีวิต แต่พฤติกรรมที่ชั่ว ให้ผลเป็นความชั่ว หรือความหายนะคามมาอย่างต่อเนื่อง อย่างแน่นอนที่เดียว⁴ ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่า การให้ผลของกรรมย่อมเป็นภารกิจหรือหน้าที่ของกรรมโดยตรง เพียงแต่ว่าเป็นหน้าที่ซึ่งถูกกำหนดไว้ในตัวของมันอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่มีอะไรทำให้มันเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปได้

1 มัชฌิมนิกาย 13/664/499-500

2 มัชฌิมนิกาย 14/581-597/323-329

3 ชุททกนิกาย 27/294/80

4 สังยุตตนิกาย 15/903/316-317

กรรมตามแนวพระอรรถกถาจารย์

การพูดถึงกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นการอธิบายตามแนวหลักจากพระไตรปิฎกโดยตรง และมีลักษณะเป็นการอธิบายเชิงหลักการมากกว่าที่จะเป็นรายละเอียด ดังนั้นขอให้เราได้ศึกษากฎแห่งกรรม ตามแนวพระอรรถกถาจารย์ประกอบไปด้วย

คัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวถึงกรรมในรายละเอียดไว้ 12 ประการ โดยแยกออกเป็น 3 หมวดคือ

1. เวลาของการให้ผล (Timing)
2. ลักษณะของการให้ผล (Functioning)
3. น้ำหนักของการให้ผล (Weighting)¹

พระพุทธโฆษาจารย์ผู้เขียนคัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งได้รับการยกย่องอย่างสูงในหมู่พระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทนั้น ท่านได้รวบรวมแนวการอธิบายกรรม 12 ประการ จากพระไตรปิฎกมาให้เราได้ศึกษาอย่างชัดเจน ตามรายละเอียดดังนี้

เวลาของการให้ผล

เวลาของการให้ผลนั้น หมายถึงการให้ผลของกรรมในเวลาที่แตกต่างกันตามลำดับหรือกรรมหมดโอกาสที่จะให้ผลก็มี แยกออกเป็น 4 อย่างดังนี้

1. กรรมที่ให้ผลในชาตินี้ (ทิฐุธรรมเวทนียกรรม) : หมายถึงการให้ผลของกรรมแก่ผู้กระทำในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต

หลังจากการกระทำกรรมไปแล้ว เราอาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่ากรรมดังกล่าวมีอำนาจในการให้ผลแก่ผู้กระทำอย่างน้อยที่สุดก่อนสิ้นชีวิต

2. กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า (อุปัชชเวทนียกรรม) : หมายถึง การให้ผลของกรรมในชาติหน้าโดยตรง กรรมบางอย่างไม่มีโอกาสให้ผลแก่ผู้กระทำโดยตรงในชาตินี้ แต่มีโอกาสให้ผลทันทีในชาติหน้า ดังนั้น ผู้กระทำจึงต้องรับผลทันทีในชาติหน้าต่อจากชาติปัจจุบันโดยตรง

3. กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป (อปรายริยเวทนียกรรม) : หมายถึงการให้ผลของกรรมในชาติใดชาติหนึ่งหลังจากนี้แล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า กรรมบางอย่างที่ไม่มีโอกาสให้ผลแก่ผู้กระทำได้ ชาติหน้าภายใน 7 ชาติ จึงคอยโอกาสให้ผลในชาติใดชาติหนึ่งต่อไปจนได้ เพียงแต่กำหนดชาติที่แน่นอนลงไปไม่ได้เท่านั้นเอง

4. กรรมที่ให้ผลแล้วและหมดอำนาจในการให้ผลอีก (อรหสิกรรม) : หมายถึง กรรมชนิดใดก็ตามที่ได้ให้ผลในช่วงใดช่วงหนึ่งไปแล้วก็หมดอำนาจในการให้ผลอีกต่อไป เราอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การหมดกรรมหมดเวรนั่นเอง

การให้ผลของกรรมในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตที่ถูกจำกัดด้วยกาลหรือเวลาเช่นนี้ ก็เรียกกันว่า "ช่วงเวลาการให้ผลของกรรม" ซึ่งอาจเป็นชีวิตในชาตินี้ ชาติหน้า หรือชาติต่อไปอีกก็ได้ แล้วแต่เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเราจะได้กล่าวถึงเรื่องนั้นในภายหลัง

ลักษณะของการให้ผล

ลักษณะของการให้ผล เป็นคำที่ได้มาจากความหมายคำว่า "กิจ" หมายถึงการให้ผลของกรรมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การปลุกปั่นให้เกิด (ชนกกรรม) หมายถึงกรรมที่กระทำหรือ สะสมไว้แล้วของแต่ละคน มีลักษณะ เป็นพลังในการปลุกปั่นให้สัตว์ทั้งหลาย เวียนว่ายตายเกิดในภพต่าง ๆ (Productive Karma) อยู่ไปเรื่อย ๆ จน กว่าจะหยุดสะสมกรรมหรือจนกว่าจะหมดกรรมด้วยอรหัตตมรรคญาณเท่านั้นเอง

2. กรรมสนับสนุน (อุปถัมภกกรรม) : หมายถึงกรรมในลักษณะ ที่จะให้การสนับสนุนค้ำชูชีวิต (Supportive Karma) หลังจากเกิดมาแล้ว ให้ก้าวไปในลักษณะ เติบโตต่อไป หาก เป็นกรรมที่ดีก็ให้ผลสนับสนุนให้ดีขึ้น หรือ หาก เป็นกรรมชั่วก็ให้ผลชั่ว ชั่วเติบโตไปในลักษณะ เช่นนั้นอีก

3. กรรมขัดขวาง (อุปปีฬกกรรม) : หมายถึงกรรมในลักษณะ ที่จะ เป็นปฏิปักษ์ต่อการให้ผลของกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Obstructive Karma). อย่างน้อยที่สุดก็ขัดขวางมิให้กรรมอื่น ๆ ให้ผลได้เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็น ผลลบหรือผลบวกก็ตาม

4. กรรมคัดรอน (อุปฆาตกกรรม) : หมายถึง การให้ผลของ กรรมปรากฏในลักษณะตรงกันข้ามจากสภาวะที่ปรากฏอยู่โดยตรงและในลักษณะ ค้านลบ (Destructive Karma) อีกด้วย

ลักษณะการให้ผลของกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงการ อธิบายเพื่อให้มองเห็นลักษณะทั่วไปมากกว่ารายละเอียด เพราะว่าการให้ผล ของกรรม (กรรมวิสัย) มีความซับซ้อนเกินกว่าที่จะกล่าวให้ชัดเจนและ แน่นนอนได้

น้ำหนักของการให้ผล

น้ำหนักของการให้ผลนั้นมีเงื่อนไขอยู่ที่น้ำหนักของกรรมเป็นหลัก เราอาจกล่าวได้ว่า หากกรรมใดเป็นกรรมหนัก ย่อมให้ผลแรงหรือให้ผล

หันตาเห็น ตรงกันข้าม หากกรรมใดเป็นกรรมเบาก็ให้ผลน้อย หรือมีน้ำหนักน้อยตามระดับของมัน น้ำหนักของการให้ผลของกรรมดังกล่าวมีอยู่ 4 ประการดังนี้

1. กรรมหนักให้ผลหนัก (ครุกรรม): การให้ผลของกรรมหนักมีลักษณะแตกต่างกันที่ควรแก่การศึกษาดังนี้

1.1 กรรมหนักให้ผลทันที

1.2 กรรมหนักให้ผลเต็มทีในคราวให้ผล

น้ำหนักของกรรมมีทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม ฝ่ายที่เป็นกุศลกรรมเช่น สมาบัติ 8 ประการ เป็นต้น และฝ่ายที่เป็นอกุศลกรรม เช่น อนันตริยกรรม เป็นต้น แต่ละฝ่ายก็มีน้ำหนักที่มีค่าเท่ากันในการที่จะให้ผลทันทีหรือให้ผลในอนาคต แต่ยังคงมีผลอย่างแรงอยู่เช่นเคย

2. กรรมเบาให้ผลเบา (พหุลกรรม) : กรรมที่มีน้ำหนักรองมาจากกรรมหนัก และมีช่วงเวลาการให้ผลตามโอกาสมากกว่าที่จะเป็นการให้ผลหลังจากการกระทำกรรมแล้ว ในบางครั้งก็เรียกว่า "อาจิตณกรรม" หมายถึงกรรมน้ำหนักเบาแต่ทำอยู่เป็นประจำ ทำให้มีผลเป็นกรรมที่มีน้ำหนักมากรองจากครุกรรมได้

3. กรรมปรากฏและให้ผลเวลาใกล้ตาย (อาสันนกรรม): กรรมที่ให้ผลในลักษณะเช่นนี้ เป็นกรรมที่ปรากฏแก่จิตใจเวลาเจ็บป่วยหรือก่อนดับจิต หากไม่มีกรรมใดที่เข้าขอบข่ายครุกรรม หรือพหุลกรรมมาให้ผลก่อนแล้ว อาสันนกรรมก็จะให้ผลในลักษณะ เป็นผู้นำจิตหรือวิญญาณ ไปสู่ภพใหม่ตามอำนาจของอาสันนกรรมต่อไป

4. กรรมเบาสุดให้ผลตามกำลัง (ภุคคาวาปนกรรม): การให้ผลของกรรมในลักษณะเช่นนี้เป็นการให้ผลของกรรมที่มีน้ำหนักเบาสุด เนื่อง

จากเจตนาในการกระทำไม่มีน้ำหนักอะไรเลย แต่ก็มีโอกาสให้ผลได้ หากไม่มี
กรรม พหุกรรม หรืออาสันนกรรมมาให้ผลเสียก่อน

การแบ่งน้ำหนักในการให้ผลของกรรมในลักษณะ เช่นนี้ เป็นการ
แบ่งจากการใช้น้ำหนักของกรรมเอง เป็นเกณฑ์ หากกรรมใดมีน้ำหนักมาก
เท่าไรก็ย่อมมีอำนาจในการให้ผลเร็วมากขึ้น แต่หากกรรมใดมีน้ำหนัก เป็น
อย่างอื่นก็มีผลเป็นอย่างอื่นตามความเหมาะสม

การให้ผลของกรรม

สิ่งที่เราน่าจะศึกษากันอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ความสมบูรณ์ในการให้
ผลของกรรมนั้นมีอยู่มากน้อยเพียงไร ปัญหาที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับกรรม
ทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลา ลักษณะ และน้ำหนักของกรรม ทั้งหมดมี
ผลกระทบเกี่ยวข้องไปกันหมด หากมีข้อเท็จจริงยืนยันได้ว่า กรรมไม่สามารถ
ให้ผลอย่างสมบูรณ์ตามกฎหมายแห่งกรรมได้เต็มที่ ก็หมายความว่า สาเหตุทำให้
เกิดสิ่งเหล่านี้ย่อมมีอยู่อย่างแน่นอน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่เราจะคงหาคำตอบ
ในสิ่งนี้ให้ได้ต่อไป

คัมภีร์วิภังค์แห่งอภิธรรมปิฎก ได้แสดงให้เห็นเราทราบว่า สาเหตุ
ที่ทำให้กรรมค้าง ๆ ไม่สามารถให้ผลตามกฎหมายเกณฑ์ของมันได้ ขึ้นต่อองค์
ประกอบต่าง ๆ 4 คือ สมบัติ 4 และวิบัติ 4 ดังนี้

สมบัติ 4 หมายถึงองค์ประกอบซึ่งช่วยเสริมส่งให้กรรมคืบราก
ผล ไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มีดังนี้

1. สิ่งแวดล้อม (คติสมบัติ) : เกิดในภพ ถิ่น ประเทศที่เจริญ
เหมาะหรือเกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต

2. ผู้กระทำ (อุปธิสมบัติ) : ถึงพร้อมด้วยร่างกาย สุขภาพดี
แข็งแรง

3. กาลเวลา (กาลสมบัติ) : เกิดในสมัยที่บ้านเมืองมีความ
สมบูรณ์ ผู้คนมีศีลธรรม ยกย่องคนดี

4. การกระทำ (ปรมัตถสมบัติ) : ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ
ทำกิจตรงกับที่เราต้องการ ทำกิจตรงตามความสามารถของคน

วิบัติ 4 หมายถึงองค์ประกอบ ซึ่งช่วยเสริมส่งให้กรรมชั่วปรากฏ
ผล ไม่เกิดช่องให้กรรมดีแสดงผล ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อม (คติวิบัติ) : เกิดในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะ
ไม่เกื้อกูลแก่ การดำเนินชีวิต

2. ผู้กระทำ (อุปธิวิบัติ) : ตัวผู้กระทำกรรมก็สามารถเป็นตัว
แปรอย่างหนึ่ง ให้ผลกระทบจากกรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ บทพร่องในร่างกาย
จิตใจ

3. กาลเวลา (กาลวิบัติ) : เกิดในสมัยที่บ้านเมืองมีภัยพิบัติ
ไม่สงบเรียบร้อย มากด้วยการเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว

4. การกระทำ (ปรมัตถวิบัติ) : วิบัติแห่งการประกอบ เช่นทำ
งานไม่ตรงตามความถนัด ใช้ความเพียรในเรื่องไม่ถูกต้อง¹

จากสมบัติ 4 และวิบัติ 4 นี้ หากสมมุติให้ผู้กระทำมีค่าเท่ากับ
เม็ดมะม่วง การกระทำมีค่าเท่ากับการเพาะปลูก สิ่งแวดล้อมมีค่าเป็นดิน
น้ำ ปุ๋ย และกาลเวลามีค่าเท่ากับฤดูกาลแล้ว เราจะกล่าวได้ว่า การปลูก
มะม่วงจะไม่ได้รับผลสมบูรณ์ก็เพราะว่า น้ำ ปุ๋ย ดิน ฤดูกาล และวิธีการ

เพาะปลูกไม่เหมาะสม ฉะนั้นก็ การให้ผลของกรรมจะสมบูรณ์หรือบกพร่องก็มีลักษณะ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เราจะพบเงื่อนไขในลักษณะเดียวกันนี้จากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท คัมภีร์นี้ได้พูดถึงสาเหตุที่ทำให้การถวายทานให้ผลสมบูรณ์ เพราะเงื่อนไข 4 ประการดังนี้

1. ผู้รับ (วัตถุสัมปทา) หมายถึงสถานภาพของผู้รับทานนั้น ต้องเป็นพระอนาคามีบุคคลเป็นคณาป และได้ถวายสมบัติ
2. สิ่งของ (ปัจจัยสัมปทา) หมายถึงความบริสุทธิ์ของสิ่งที่จะนำมาถวายทานโดยตรง หามาได้ด้วยความบริสุทธิ์
3. เจตนา (เจตนาสัมปทา) หมายถึงความศรัทธาอย่างสูงที่จะถวายทาน มีเจตนาแน่วแน่จะถวายทาน ขณะถวายทานก็เปี่ยมด้วยความตั้งใจ และเมื่อถวายเสร็จแล้วก็ยินดีในการถวายนั้น
4. นิรโทษสมบัติ (คุณาคิเรกสัมปทา) หมายถึงผู้รับทานพึงจะออกจากนิรโทษสมบัติ และยังมีได้รับทานจากใครมาก่อน¹

หากการบำเพ็ญทานมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ประการนี้ พร้อมเมื่อไหร่จะทำให้มีผลกรรมตอบสนองที่สมบูรณ์ และให้ผลทันที ทั้งหมดนี้เป็นการอธิบายตามแนวของคัมภีร์ที่มีหลักฐานให้เราได้ศึกษาอยู่ทั่วไป และยังสามารถอธิบายเป็นตัวอย่างได้อีกด้วย

¹พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 5 หน้า 134-135

ปัญหาของกรรม

แม้เราจะถือว่ากฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติเช่นเดียวกับกฎอื่น ๆ และเป็นกฎที่สามารถอธิบายได้ตามกฎแห่งเหตุและผล (Cause and effect) แต่ก็ยังมีปัญหาที่อยู่เหนือเหตุและผล ที่เราจะอธิบายให้แน่นอนตามหลัก เช่นเดียวกับสิ่งที่ป็นรูปธรรมหรือนามธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปไม่ได้ เนื่องจากว่าองค์ประกอบในกระบวนการแห่งกรรมนี้ มีทั้งสภาวะรูปธรรมและนามธรรมรวมทั้ง 2 ประการ จึงทำให้เกิดความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทั้งหมคนี้เป็นสิ่งที่ยากในการหาข้อยุติและยากต่อการคิดสำหรับคนทั่วไป ปรัชญาพุทธเรียกสภาวะดังกล่าวนี้ว่าอจินไตย ซึ่งมีอยู่ 4 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. พุทธวิสัย ได้แก่ พุทธานุภาพนั้นเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการคิดค้นว่าหาไม่จริงเป็นไปได้อย่างไรกัน ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่ปรากฏจากพระพุทธเจ้าทั้งปวงนั้นยากที่เราจะหยั่งรู้ได้

2. ฌานวิสัย ได้แก่ความสามารถในการแสดงฤทธิ์ของผู้ได้ฌานสมบัติ ย่อมมีพฤติกรรมต่าง ๆ เหนือปกติ และก็ยากที่จะเข้าใจด้วยสามัญสำนึกทั่วไป

3. กรรมวิสัย ได้แก่ผลของกรรมเป็นสิ่งที่ยากแก่การกำหนดให้ชัดเจนลงไปว่า จะมีปรากฏเมื่อไหร่แน่นอน

4. โลกจินตวิสัย ได้แก่ความคิดของมนุษย์แต่ละคนมันมีมากมายมาอยู่แล้ว การที่จะทำให้ทุกคนมีความคิดตรงกันเป็นสิ่งที่ยาก

ดังนั้น ปรัชญาพุทธจึงถือว่าการใช้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เป็นการไร้ประโยชน์และ เสียเวลาในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ บาง ท่านอาจมีความคิดว่า สิ่งเหล่านี้ไม่มีความจริง แต่สำหรับชาวพุทธทั่วไปมีความเชื่อในเรื่องนี้เชื่อว่าเป็นความจริง เนื่องการอธิบายด้วยเครื่องมือทางประสาธน์สัมผัสที่คนทั่วไปมีอยู่ เครื่องมือการเข้าถึงสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในพระอรหันต์ หรือผู้ทรงปัญญาคุณเท่านั้น ดังนั้นจึงกล่าวว่าความคิดถึงสิ่งเหล่านี้ทำให้เสียประโยชน์สำหรับคนทั่วไป

กรรมกับการเกิดใหม่

เราได้ทราบแล้วว่า กฎแห่งกรรมเป็นวัฏจักรของชีวิตที่มีอยู่ในตัวมันเอง มิใช่สิ่งที่มีอยู่เพื่อให้ใคร ๆ เกิดความหวาดกลัวต่อสิ่งที่ตนเองกระทำรวมทั้งผลกระทบที่จะตามมา คนเป็นจำนวนมากยังเข้าใจผิดในสภาวะเช่นนี้ ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน หากกฎแห่งกรรมเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนชั่วระยะที่มีชีวิตอยู่ของแต่ละคนเท่านั้น เราก็จะมองเห็นว่า มันมีคุณค่าในตัวมันน้อยเหลือเกิน หากกรรมบางอย่างไม่มีโอกาสให้ผลแก่ผู้กระทำ

เพราะความตายเป็นสาเหตุแล้ว เราจะมองเห็นว่า ไม่มีความยุติธรรมต่อผู้กระทำ หรือผู้เกี่ยวข้องเอาเลยทีเดียว

จากปัญหาดังกล่าว ปรัชญาพุทธทุกยุคทุกสมัยจึงยืนยันการตายแล้วเกิดของผู้มีกรรมอยู่ตลอดเวลา คนเรา เกิดมามีชีวิตเพื่อรับกรรมแล้วเกิดต่อไป แต่เพราะมีกรรมจึงทำให้เกิด ส่วนจะ เกิดในสภาพอย่างไรหรือ เป็นอะไรนั้น เป็นเรื่องของรายละเอียดที่ยากแก่การ เข้าใจสำหรับบุคคลทั่วไปตามที่กล่าวมาแล้ว

คัมภีร์อังคตครุณิกาย ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า คราบโคที่สัตว์
ยังมีการมาในระดับต่าง ๆ เป็นของตนเองอยู่ ไม่ว่าจะเป็นระดับกามภ
รูปภพ หรืออรุณภพ กรรมแต่ละระดับจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดความภต่าง ๆ
ที่มีกรรมเป็นฐานรองรับ คัมภีร์ดังกล่าวได้เปรียบเทียบวัฏจักรแห่งการตาย
กับวัฏจักรเพาะปลูกในลักษณะของรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งเราอาจนำมา
อธิบายในรูปของการาร่างดังนี้¹

วัฏจักรแห่งชีวิต

องค์ประกอบของสัตว์	องค์ประกอบของพืช
กรรม	ที่ดิน
วิญญาณ	เมล็ดพืช
ตัณหา	ยาง เห็นขาวในเมล็ดพืช

ตารางนี้แสดงให้เห็นว่า วัฏจักรของพืชขึ้นอยู่กับ ที่ดิน +
เมล็ดพืช + ยาง เห็นขาว $\Rightarrow$ การมีพืชต่อไป ในทานองเดียวกัน บริษัทฯ พุทธ
ก็ยืนยันตลอดเวลว่า ที่วิญญาณของสัตว์ (มนุษย์ คิรัจฉาน เทพ เบรค
อสุรกาย) มีกรรมและตัณหาอยู่ การเกิดต่อไปจึงเป็นสภาวะที่ปรากฏโดย
ธรรมชาติอยู่ในตัวมันเอง ทั้งหมดนี้ เป็นลักษณะการอธิบายแบบนามธรรมชี้ให้
เห็นวัฏจักร การตายแล้วเกิดกายาต้องการประกอบของมันคือ วิญญาณ +
กรรม + ตัณหา $\Rightarrow$ การเกิดต่อไป คราบโคที่วิญญาณยังมีกิเลสติดอยู่ มันก็

ผลักดันให้เกิดการกระทำสะสมกรรมดีกรรมชั่ว และกลายเป็นพลังผลักดันให้มีการเวียนว่ายตายเกิด เช่นนี้โดยไม่มีที่สิ้นสุด

กลุ่มของสัตว์

สภาพของชีวิตมนุษย์และดิรัจฉาน เป็นเพียงกลุ่มหนึ่งในบรรดาสัตว์ทั้งหมด ซึ่งแยกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มชลาพุชะ (ชาพุ + ชะ) หมายถึงกลุ่มสัตว์ที่เกิดจากครรภ์ เช่น มนุษย์หรือสัตว์บางจำพวก
2. กลุ่มอัณฑชะ (อัณฑ + ชะ) หมายถึงกลุ่มสัตว์ที่เกิดหรือมีกำเนิดชีวิตในลักษณะการอาศัยไข่เกิด เช่น เป็ด ไก่ นก เป็นต้น
3. กลุ่มสังเสทชะ (สังเสท + ชะ) หมายถึงกลุ่มที่อาศัยเกิดอยู่ตามน้ำ หรืออาศัยน้ำที่มีความสกปรกเป็นแหล่งกำเนิด เช่น หนอนหรือสัตว์ในลักษณะ เช่นนี้
4. กลุ่มโรปปาติกะ (อุป + ปาติกะ) หมายถึงกลุ่มสัตว์นรก เหวคา มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก¹

การแบ่งกลุ่มดังกล่าว ทำให้เห็นว่าเป็นการแบ่งตามเงื่อนไขของต้นกำเนิด หรือลักษณะของการเกิดอยู่ในสภาวะใดสภาวะหนึ่งโดยตรง เท่านั้น แต่ก็มีผลความละเอียดพอจะทำให้ทราบว่า การเกิดของคนหรือมนุษย์นั้น จักอยู่ในประเภทใดหรือกลุ่มใด แม้จะมีได้ชี้ให้เห็นความละเอียดเช่นชีววิทยา แต่ก็พอทำให้เกิดความเข้าใจได้พอสมควรแก่เนื้อหา อย่างไรก็ตาม เราได้พบว่าคัมภีร์มัชฌิมนิกาย ได้พูดถึงเงื่อนไขการเกิดของคนทั่วไปให้เราทราบ

เหมือนกัน แม้จะมีใช้ความละเอียดอย่างการศึกษาทางการแพทย์ แต่ก็ เป็นข้อเท็จจริงที่ทางการแพทย์ต้องยอมรับอีก เช่นกัน เงื่อนไขของการมีทารกปรากฏในครรภ์มารดานั้นมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. มารดามีประจำเดือน
2. มารดาร่วมเพศกับบิดา
3. มีวิญญาณปรากฏและเจริญเติบโตในครรภ์¹

คัมภีร์ได้กล่าวไว้อีกว่า แม้ว่าจะมีการร่วมเพศระหว่างบิดาและมารดา หากไม่มีวิญญาณเสี้ยวอย่างใดอย่างหนึ่งมาปรากฏ และอาศัยเกิดในครรภ์มารดาแล้ว โอกาสที่จะมีทารกปรากฏและเจริญเติบโตในครรภ์ ตลอดจนคลอดออกมาสู่โลกภายนอกนั้น ย่อมเป็นไปได้ ในลักษณะอื่น ๆ ก็อยู่ในทำนองเดียวกัน

แม้เราจะพบว่า คัมภีร์พุทธศาสนาระยะหลังจะพยายามอธิบาย ขบวนการตายเกิดของคนเราโดยใช้จิต จิต และปฏิสนธิจิตเป็นหลัก เพื่อชี้ให้เห็นภาวะการสืบทอดของชีวิตจากภพหนึ่งไปสู่อีกภพหนึ่ง ความคำอธิบายในวิสุทธิมรรค² แต่การศึกษาครั้งนี้ไม่มีจุดมุ่งหมายที่ศึกษาให้ละเอียดในระดับนั้น เพียงแต่ต้องการศึกษาว่ากรรมและการตายแล้วเกิด มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไรเท่านั้น

¹ มัชฌิมนิกาย 12/452/398

² วิสุทธิมรรค แปลภาค 3 ตอน 1 หน้า 303-305

อ่านเพิ่มเติม คร.บุญ นิลเกษ, ข้อมูลประจักษ์กายแล้วเกิดจากพระไตรปิฎก

ดังนั้น เราจะเห็นว่าตราบาโคที่พระพุทธศาสนายังยืนยันหลักความจริงของกฎแห่งกรรมอยู่แล้ว ก็ต้องยืนยันการตายแล้วเกิดด้วยเช่นกัน กรรมนำไปสู่การเกิดและการเกิดมีได้ก็ เพราะมีกรรมทั้งสองต่างก็เป็นเหตุผลเกี่ยวข้อกันตลอดไปอยู่นั่นเอง

บทบาทแห่งกรรม

กรรมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการ เกิดในอนาคตของมนุษย์ ไม่ว่าอนาคตเขาจะทำอย่างไร จะอยู่ที่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติแห่งกรรมที่เขาได้กระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้ประกอบกรรมดี ย่อมไปเกิดในดินแดนสุคติ ผู้ประกอบกรรมชั่วย่อมไปเกิดในดินแดนทุคติ แต่การกระทำความดี ความชั่วนี้ ยังไม่ใช่หลัก เกณฑ์ที่จะนำไปเป็นเครื่องทำนายอนาคตของบุคคลได้อย่างแน่นอน เพราะผลของกรรม การทำหน้าที่ของมัน กรรมนิยาม เป็นเรื่องซับซ้อนเกินกว่าจะเข้าใจได้โดยง่าย ความที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น แต่ปรัชญาพุทธก็ยังเน้นในเรื่องความยุติธรรมของกฎแห่งกรรม เนื่องจากมนุษย์ที่วนเวียนในวัฏสงสารต้องประกอบทั้งกรรมดีและกรรมชั่วคละเคล้าไป บุคคลยังไม่สามารถกำจัดความทะยานอยาก (ตัณหา) ของคนให้หมดสิ้นลงได้ ตลอดเวลาในชีวิตจึงสะสมทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ดังนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสว่าคนชั่วอาจไปสู่ดินแดนสุคติ คนดีอาจไปสู่ดินแดนทุคติ เนื่องจากขณะที่ใกล้จะถึงแก่ความตายจิตใจของบุคคลนั้น ๆ จะมุ่งติดอยู่กับกรรมดีหรือกรรมชั่วที่กระทำมาแล้ว กรรมนี้จะกำหนดบทบาทของมันคือ เนื่อง ไปถึงการ เกิดใหม่ในอนาคตของบุคคลที่ใกล้ตาย เมื่อคนดีไปเกิดในดินแดนสุคติ เมื่อใช้ผลกรรมชั่วแล้ว ก็ได้เสวยผลกรรมดีต่อไป ปรัชญาพุทธศาสนายืนยันกฎแห่งกรรมเสมอว่า เมื่อมนุษย์หว่านพืชชนิดใดลงไป ย่อมจะได้รับผลเช่นนั้น ผู้กระทำกรรมดีย่อมจะได้รับ

ผลดี ผู้กระทำความชั่วย่อมจะได้รับผลชั่ว ข้อความนี้เป็นความจริงตลอดกาล

การดับกรรม

สัตว์โลกทั้งปวง ต้องอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม เสมือนนักโทษที่ถูกพันธนาการไว้ เพราะการกระทำของตนเอง ชีวิตปัจจุบันของเรา เปรียบเสมือนสถานที่กรรม (การกระทำ) ในชาติก่อน (กรรมเก่า) จะมาสนองผลไว้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสถานที่ที่กรรมใหม่จะถูกกระทำขึ้นด้วย กรรมเก่าในที่นี้ก็หมายถึงการกระทำที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ได้กระทำไว้ในชาติอดีตก่อนที่จะมาถึงชาติปัจจุบันนี้ หรืออดีตของชาตินี้ กฎแห่งกรรมนี้จะทำหน้าที่ของมันอยู่เสมอ ใดๆ ไม่มีการละเว้นเลย ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดีเป็นเครื่องตอบแทน ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เป็นเครื่องตอบแทน แต่ที่คนส่วนมากยังลังเล เข้าใจผิดไปบ้าง ก็เพราะความสลับซับซ้อนของกรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ปรัชญาพุทธถือว่า การเกิดเป็นทุกข์ และเป็นชีวิตแห่งความทุกข์ ดังนั้นการพ้นทุกข์จึงเป็นเป้าหมาย จุดหมายสูงสุดของชีวิต นั่นคือการเข้าสู่นิพพาน เป็นสภาวะแห่งความสงบที่ปราศจากความทุกข์อันเกิดจากการเวียนว่ายตายเกิด ความหวังของชีวิต หากเราสามารถตัดหรือทำลายการสั่งสมกรรมให้หมดไปได้ เราก็สามารถตัดสาเหตุการเกิดวงจรของชีวิตในสภาวะแห่งความทุกข์ ความเจ็บปวด และอื่น ๆ ได้หมด เพียงแต่ว่าเราจะมีหลักการอย่างไรในการทำลายการสั่งสมอีกต่อไปเท่านั้นเอง

เราได้ทราบแล้วว่า การมีกรรม เป็นสาเหตุให้มีการเกิดต่อไป และการเกิดต่อไปเช่นนั้นเป็นความทุกข์ ดังนั้น ปรัชญาพุทธจึงชี้ให้แสวงหาการพ้นทุกข์ด้วยการทำลายกรรมที่จะให้มีการเกิดต่อไป สภาพที่ยุติการตาย

แล้วเกิดในรูปวงจรชีวิตเช่นนี้เรียกว่า "นิพพาน" หมายถึงสภาวะที่ไม่มีทุกข์ในชีวิต และไม่มีการเกิดตายอีกต่อไป

จากข้อเท็จจริงเช่นนี้ ปรัชญาพุทธมีคำพูดถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (นิพพาน) ในลักษณะเป็นเพียงความจริง อยู่แต่ในความคิดเท่านั้น หากยังยืนยันหลักการและวิธีการทาลายกรรมรวมทั้งอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญให้มีการเวียนว่ายตายเกิดกันตลอดไปให้หมดสิ้น ด้วยหลักการต่าง ๆ สุดแต่ภูมิหลังของแต่ละคนเป็นเกณฑ์สำคัญ ครอบคลุมเราอาจกล่าวได้ว่าภูมิหลังของคนทั่วไปมี 2 ประเภท ได้แก่

1. กลุ่มสมณะ (Mental Category)
2. กลุ่มวิปัสสนา (Intellectual Category)

ผู้ที่สามารถบรรลุธรรมของแต่ละกลุ่มจะถูกเรียกว่า เจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ ตามลำดับ ข้อปฏิบัติสำหรับการทาลายกรรมแต่ละกลุ่มนั้นจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดการวางข้อปฏิบัติดังนี้

(1) กลุ่มสมณะ	(2) กลุ่มวิปัสสนา
กสิณ (10)	สติปัฏฐาน (4)
อสุภะ (10)	ปธาน (4)
อนุสสติ (10)	อิทธิบาท (4)
อัปปมัญญา (4)	อินทรีย์ (5)
อาหาเรปฏิกูลสัญญา (1)	พละ (5)
ธาคุมมสิการ (1)	โรชฌงค์ (7)
อรุบ (4)	มรรค (8)

กลุ่มสมณะมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากรรมฐาน 40 ประการ¹ และกลุ่มวิปัสสนามีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ² หลักการทั้งหมดนี้ล้วนแต่มีรายละเอียดในการปฏิบัติเพื่อการทำลายกรรม และโครงสร้างของกรรมให้หมดไปทั้งสิ้น

ความสรุป

จากการศึกษาเรื่องนี้ เราได้ทราบแล้วว่า คำว่า "กรรม" ในความหมายที่เราพูดถึงขณะนี้ เป็นกรรมที่เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ ดังกล่าวแล้ว ได้แก่ ผู้กระทำ เจตนา และการกระทำ รวมกันแล้วทำให้เกิดมีผลปรากฏขึ้น แม้คำว่า "กรรม" จะถูกใช้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม แต่กรรมที่พูดถึงอยู่นี้มีลักษณะ เป็นความหมายที่เป็นนามธรรมโดยปริยาย เราอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า กฎแห่งกรรมมีสภาวะเป็นอย่างเดียวกับกฎแห่งเหตุและผล (Law of universal causation) ซึ่งปรัชญาพุทธประมุขได้มาใช้อธิบายสภาวะการณของชีวิตทั่วไป

การพูดถึงกรรมตามแนวปรัชญาพุทธ ในลักษณะ เป็นขบวนการที่สามารถมองได้ทั้งภาพรวม (synthetic) และภาพแยก (analytic) จึงทำให้เห็นว่า กฎแห่งกรรมในลักษณะนี้ มีสภาวะเป็นของมันเองโดยธรรมชาติ และเป็นวิทยาศาสตร์ที่เราสามารถอธิบายให้ชัดเจนได้ ภาษาที่องค์ประกอบของมันเอง เป็นเงื่อนไขที่แน่นอน

1 วิสุทธิมรรค แปล ภาค 1 ตอน 2 หน้า 59-61

2 วิสุทธิมรรค แปล ภาค 3 ตอนจบ หน้า 220-224

แม้ว่า กฎแห่งกรรมจะมีลักษณะ เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นธรรมชาติ
แต่ก็ยากในการอธิบายกระบวนการให้ผลของมันให้ชัดเจนได้ในระดับหนึ่ง
สำหรับคนทั่วไป เพราะว่ามันยังมีเครื่องมือยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายสิ่ง เหล่า
นี้ด้วยความรู้ ปัญญา ระดับโลกยะ เครื่องมือที่พอจะอธิบายได้ ก็คือสิ่งที่
ปรัชญาพุทธเรียกว่า อภิปุญญาหรืออื่น ๆ ที่มีสภาวะเช่นเดียวกันเท่านั้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved